

Varmare klimat– hur förändras samhället och politiken?

Tero Toivanen, VTT
BIOS Research Unit &
WISE-project (STN)
8.9.2020

Mer information: www.bios.fi & www.wiseproject.fi

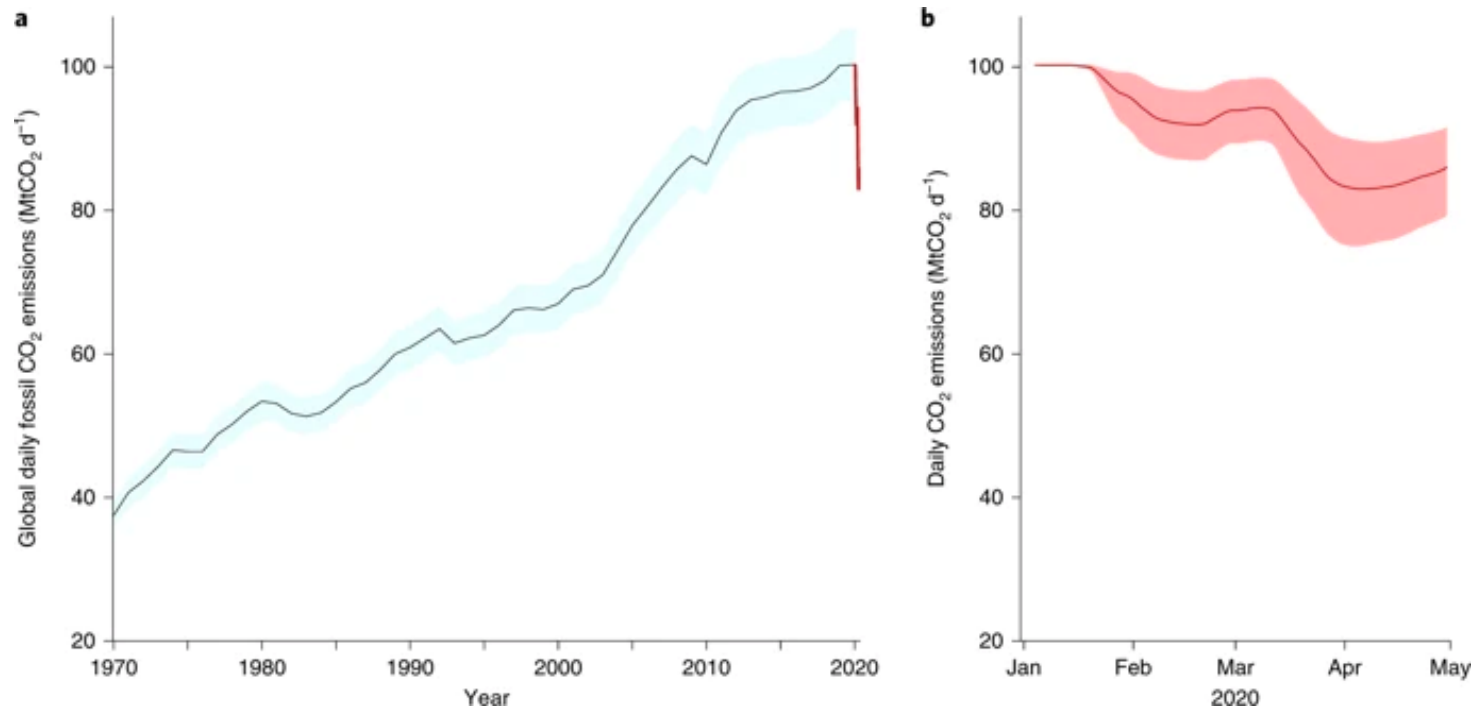
Presentationens struktur

- Förutsättningar för samhället i spåren av klimatförändringarna och andra miljöproblem
- Politik för ekologisk återuppbyggnad
- Kritiska hinder för ambitiös klimatpolitik
- Fackföreningsrörelsen och klimatpolitik

Inledning: Klimatkrisen mitt i coronapandemin – några dominerande drag

- ”Marknaden har lösningarna” (grön tillväxt, den ekonomiska tillväxten har ingen koppling till utsläpp & förbrukning av naturresurser)
- ”Vetenskapen har lösningarna” (Låt oss enbart lyssna på vetenskapen)
- ”Det nuvarande ekonomiska systemet måste ersättas med ett annat” (Allt är kapitalismens fel)
- ”Vi kan inte göra någonting” (Vi måste bort från dagens industriella civilisation)
- ”Klimatförändringarna finns och i världen råder kaos, men vi kan enbart fokusera på den egna överlevnaden” (nationalistisk populishöger)
- ”Samhällena måste styras kontrollerat mot hållbarhet och vi ska arbeta för en rättvis omvandling” (Green New Deal och liknande initiativ)
- ”De ekonomiska svårigheterna på grund av corona gör att vi måste vänta med klimatåtgärder” (Splittrad samsyn i frågan om klimatförändringarna)

Globala CO₂-utsläpp 1970–2020

Le Quere et al. 2020. Temporary reduction in daily global CO₂ emissions during the COVID-19 forced confinement, Nature Climate Change.

Optimism: Utsläpp har minskat i många starka ekonomier (2005-2015)

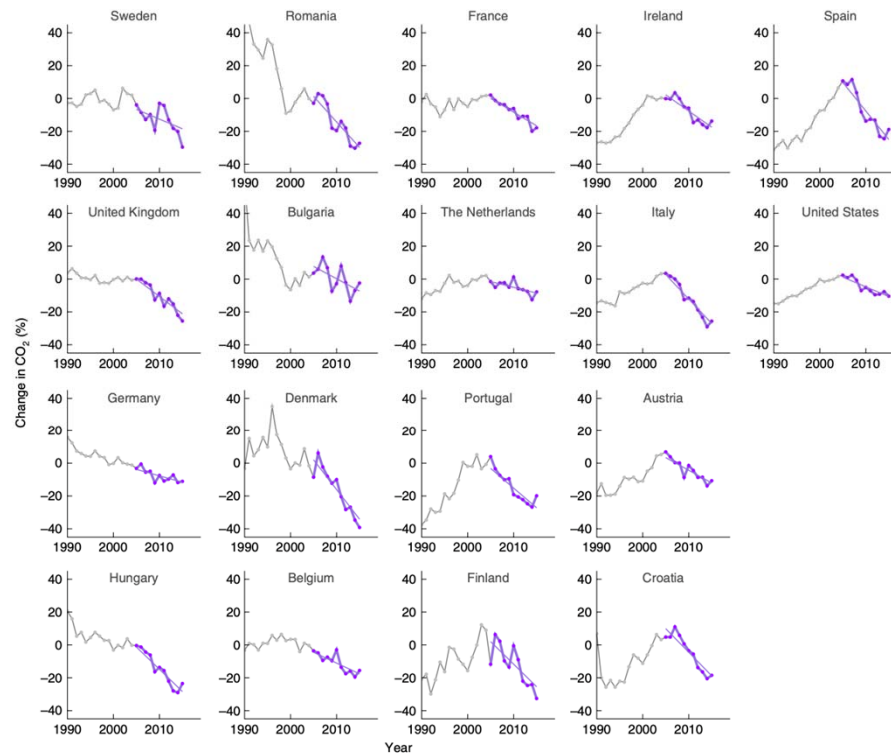
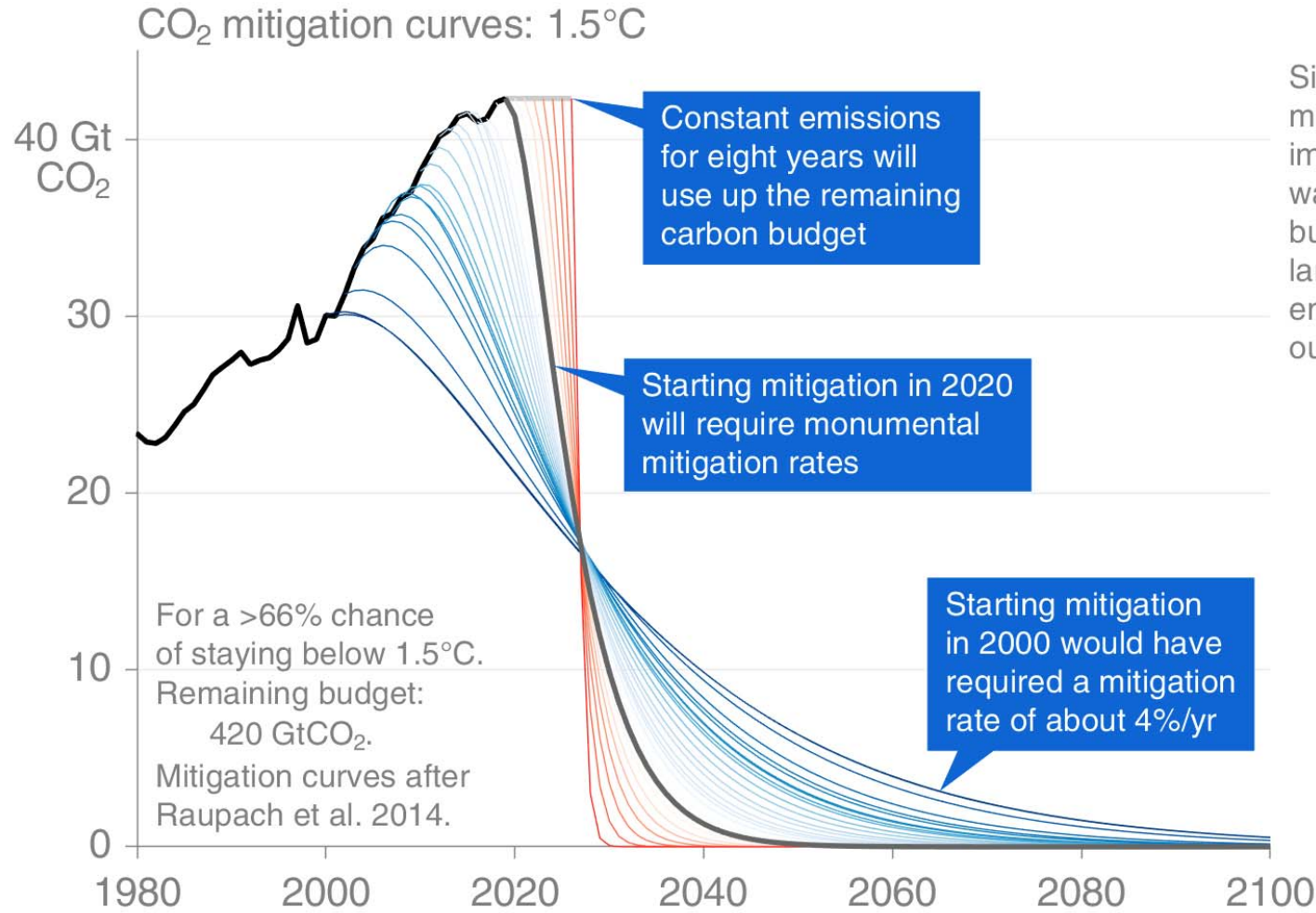

Fig. 1 | Change in CO₂ emissions from fossil fuel combustion for the 18 countries in the peak-and-decline group. The 2005–2015 time period analysed is shown in purple, with the linear trend for each country. Emissions are from the IEA reference approach²⁷, which estimates CO₂ emissions using supply-side data of energy production. The countries are generally presented in order of their approximate peak date, with some permutations for clarity. Change is relative to the 2000–2005 average.

Le Quéré et al. 2019. Drivers of declining CO₂ emissions in 18 developed economies, Nature Climate Change.

Men: klimatåtgärder är långt ifrån de nivåer som krävs

- Hälften av industrisamhällets utsläpp har uppstått efter år 1989
- Med Coronapandemin minskar de globala utsläppen år 2020 med 5 – 7 % beroende på beräkningsmetod. För att nå IPCC:s målsättning med 1,5 grader (2018) måste utsläppen nästa decennium minska årligen med **7,6 % globalt**
- Om man inte räknar med kolåtevinningsteknologins utrymme eller går in för en ”gemensamma, men särskilda” politiska internationella principer måste de industriella samhällena minska utsläpp **årligen med 10 – 15 %**. (Anderson et al. 2020. A Factor of Two, Climate Policy.)
- I starkare ekonomier har medelsiffran för minskningar varit 1,4–2,9 % (Le Quéré et al. 2019) → Inte heller i Norden finns anledning att vara nöjd
- Utmaningarna med 1,5 graders-målet är synnerligen stora och detta lyckas endast med åtgärder som är ”oförutsedda, snabba och sträcker sig i alla dimensioner” (IPCC 2018)

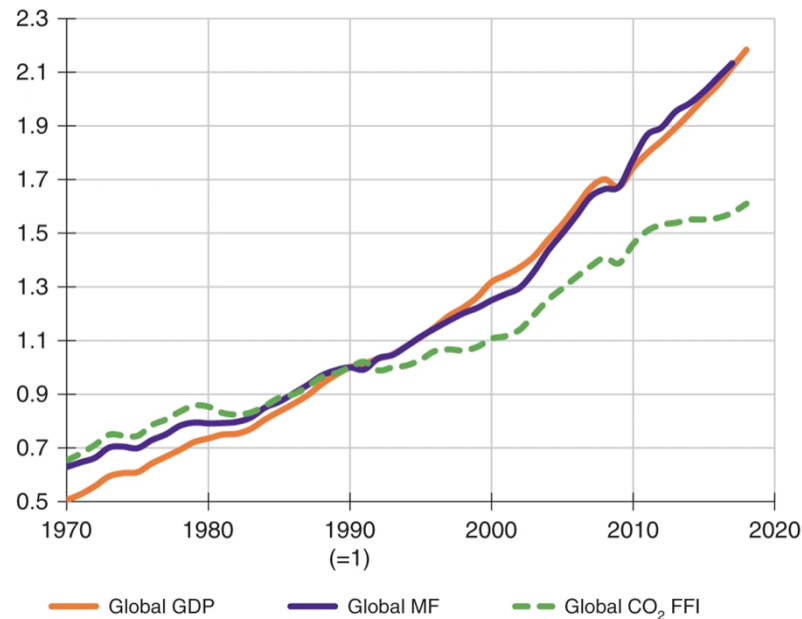

Since such steep mitigation is impossible, the only way to achieve this budget is with very large "negative" emissions: pulling CO₂ out of the atmosphere.

Den globala förbrukningen av resurser fortsätter att öka

Fig. 1: Relative change in main global economic and environmental indicators from 1970 to 2017.

From: Scientists' warning on affluence

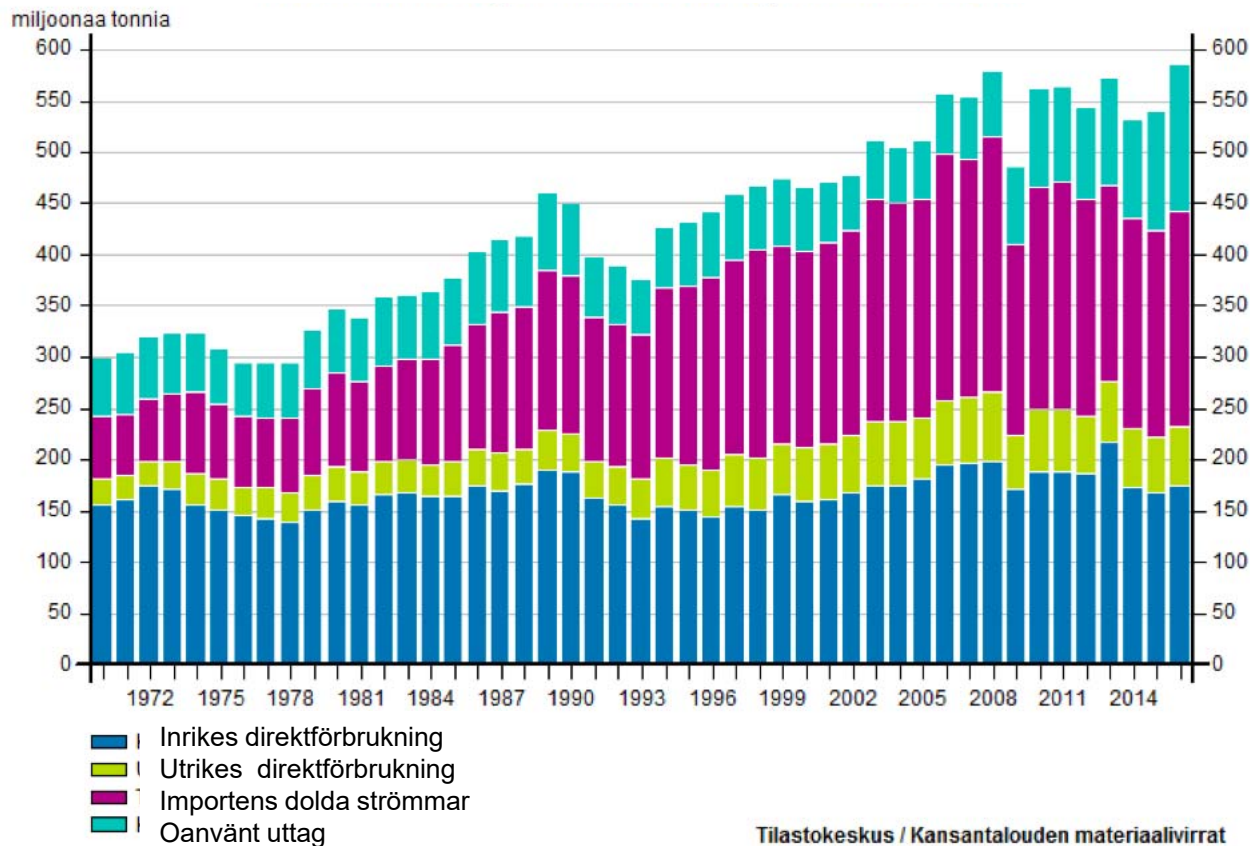

Shown is how the global material footprint (MF, equal to global raw material extraction) and global CO₂ emissions from fossil-fuel combustion and industrial processes (CO₂ FFI) changed compared with global GDP (constant 2010 USD). Indexed to 1 in 1990. Data sources: <https://www.resourcepanel.org/global-material-flows-database>, <http://www.globalcarbonatlas.org> and <https://data.worldbank.org>.

Wiedmann et al. Scientists' warning on affluence, Nature Communications, 2020.

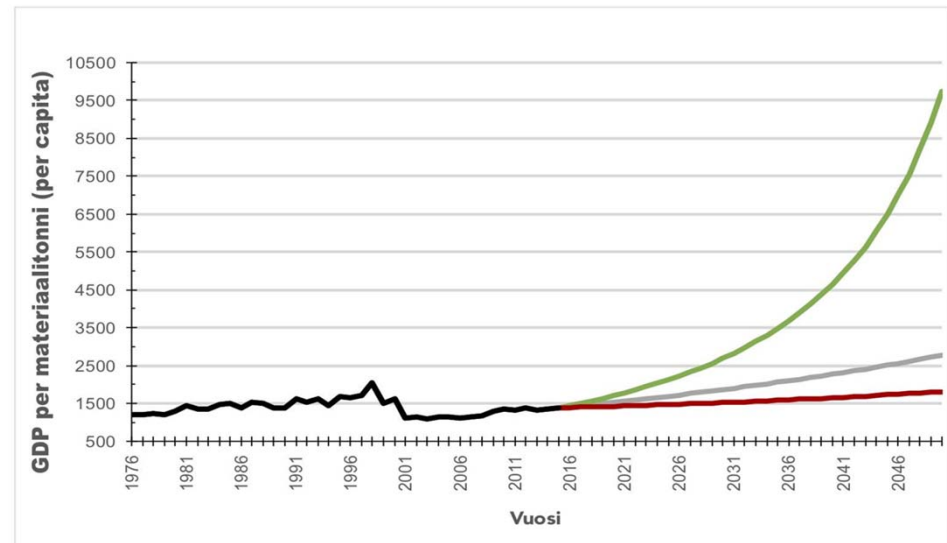
Förbrukning av naturresurser i Finland: Är det möjligt att bryta sig loss från den ekonomiska tillväxten?

Totalförbrukning naturresurser 1970 - 2016

Förbrukning av naturresurser i Finland: Är det möjligt att bryta sig loss från den ekonomiska tillväxten?

- Antagande: ekonomisk tillväxt 2% och “koppla loss” resursförbrukning (-70%) till hållbar nivå (från nuvarande nivå 24 ton → 7 ton per cap)
 - behov 6,6 gånger mer BNP för varje ton resurs
 - Krävs att förbrukning av naturresurser minskar kraftigt

Vaden et al. 2019 : Onnistunut irtikykentä Suomessa?
Alue ja ympäristö 1/2019

Vi står inför ett snabbt och radikalt omställningspolitiskt tidevarv

- Två omvälvningar samtidigt:
 - A) I samhället sker snabba och målinriktade strukturförändringar enligt konsensusrapporter (IPCC, IPBES, IRP, GSDR) : kraftig nedskärning av utsläpp och förbrukning av naturresurser (*hejdning*)
 - B) Samtidigt ökar miljöförändringar, som försvagar matproduktion samt orsakar extremväder och flyktingströmmar (*anpassning*)
- Klimatförändringar och andra miljöförändringar fortsätter vad som än händer
 - *Hur dåligt?* Det beror på hur bra **omställningspolitiken** för samhälle och ekonomi kan föras nationellt och internationellt

Ecological Reconstruction

IN FINLAND

We are living in the ruins of a fossil-fuelled economy. To phase out fossil fuel use, the material structures and social practices of production, transport and housing must be reconstructed. This necessary transition is analogous to the post-war reconstruction, during which the physical infrastructure was rebuilt and foundations of the welfare society were laid. The government has a central role in forming the collective vision and in coordinating and financing the work ahead.

Published 8.11.2019
Updated 8.11.2019

eco.bios.fi

Ekologiskt återuppbyggande

- I klimatkussionerna ges alltmer stöd åt breda sociala och ekologiska initiativ såsom Green New Deal eller liknelser med den industriella mobiliseringen i andra världskrigets tid (WW2 → WWCO2)
- Det ekologiska återuppbyggandet jämförs med efterkrigstidens återuppbyggande i de västliga ekonomierna, då samhällena på kort tid reformerade industrier, samt ekonomiska, sociala och kulturella förhållanden.
- Programmet syftar till att skapa en kollektiv vision om en hållbar framtid och lotsa olika aktörer (stat, företag, kommuner och medborgare) till samma våglängd
- Penningpolitiska brister begränsar inte den ekonomiska politiken men däremot kompetens, arbetskraftstillgång och naturens förutsättningar → ekonomin är ett verktyg för konkreta åtgärder och reformer
- I omställningspolitiken får staten en förstärkt roll att koordinera, finansiera och investera

Åtgärds punkter

- 1. Energi, trafik, byggnation.** Produktion av el, värme/kyla sker utan förbränning. Minskning av behovet av privata motoriserade fordon. Renovering innan nybyggnation; träbyggnation rekommenderas före betong-, stålbyggnation
- 2. Mat och jordbruk.** Vi nyttjar jorden med mindre utsläpp och binder i stället mer koldioxid. Mångsidig inhemsk matproduktion, som inte stödjer monokulturellt odlande. Animalisk matvaruproduktion minskar.
- 3. Skogar (och nyttjandet av mark och vatten).** Kollagring och naturens mångfald ska säkras. Körordning för skogsbruk: kollagring, mekanisk träindustri och utvecklade massaprodukter, traditionell massaproduktion och slutligen bioenergi.

Åtgärds punkter

- 4. Vård.** Vård och omsorg prioriteras och organiseras så att den ligger kvar på åtminstone nuvarande nivå, när klimatutsläpp och utnyttjande av naturresurser skärs ned. Vi lindrar även psykiskt lidande i tider av snabba samhällsförändringar och ekologiska förändringar.
- 5. Kultur.** Berikande av det sociala och kulturella livet sker samtidigt som energi- och resursförbrukning minskar. Vi utvecklar talanger och gemenskaper i stället för att köpa ännu fler saker och kommersiella tjänster.

Ekonomipolitiska styrmedel i det ekologiska återuppbyggandet

- Prissättning av kol (utsläppshandel och koltullar)
- Offentliga investeringar (finansieringens förhållande till EU:s ekonomiska avtal)
- Målstyrd innovationspolitik
- Offentlig arbetsplatsgaranti
- Sektorbestämd omställningspolitik
- Utbildning
- Minskning av konsumtion och former för hållbart arbete måste bli socialt accepterade

Se mer → www.eco.bios.fi

Hinder för ambitiös klimatpolitik

- Bland medborgare (EU + Norden) finns en bred acceptans för en ambitiös klimatpolitik. Men i avsaknad av en delad vision försvagas greppet i konkreta beslut, som utmanar ekonomiska fördelar och etablerade livsvanor
- Leds politiken av rätt mått? I stället för abstrakta begrepp som ekonomisk tillväxt och sysselsättningsgrad kan en lyckad omställningspolitik beskrivas bättre med ord som koldioxidbalans, resursutnyttjande, nationalräkenskapers betalningsförmåga, framtidens hållbara sysselsättning och medborgarnas deltagande
- All sorts planering har i årtionden ansetts som svordomar, men just planeringen kräver vår tid: vi måste planera, verkställa och följa upp breda helheter av åtgärder – detta behöver inte vara i konflikt med samhällets friheter

Hinder för ambitiös klimatpolitik

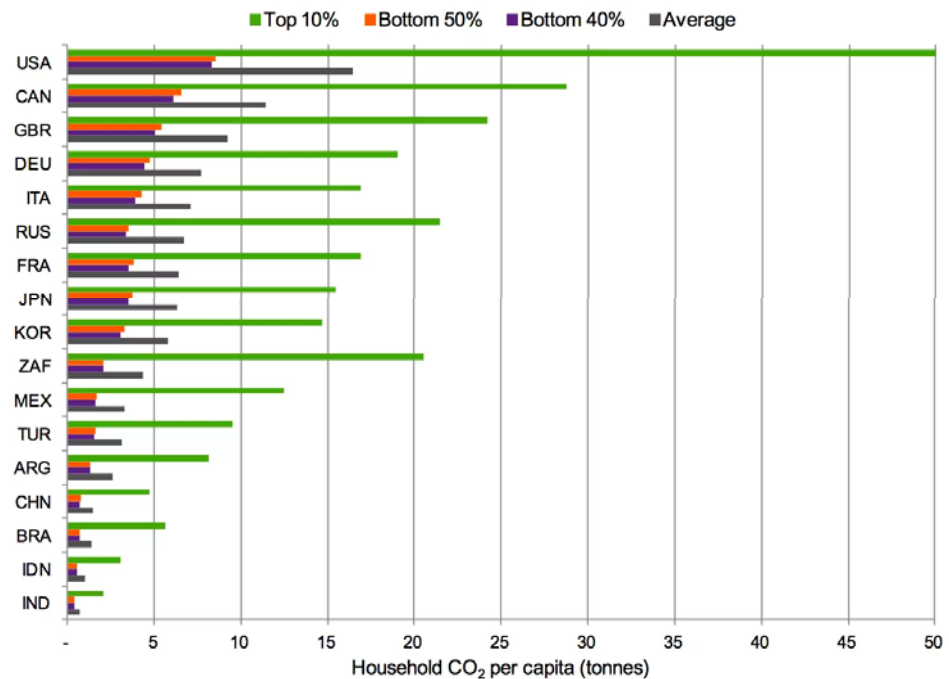
- Mer muskler till den ekonomiska politiken: coronakrisens hantering har gjort att ekonomipolitiker i marginalen (lägre skatt, helikopterpengar, centralbankers finansiering osv.) snabbt blivit vår vardag, nu behövs de för att hantera klimatkrisen
- Klimatfrågan kan understödja två grundläggande skäl till extremhögerens ökning: a) människors upplevelse av osäkerhet och ojämlikhet b) populistisk ideologi, där ”elitens” klimatpolitik ställs mot ”folkets” förmåner
- Vem är rädd för centrala arbetsmarknadsavtal? Den utskällda arbetsmarknadspolitiken (stat, arbetsgivare och arbetstagare) kan visa sig bli historiskt fungerande innovation i klimatkrisens mitt: bygga gemenskap och tillit och för att förverkliga en välorganiserad omställning

Elefanten i rummet: De rikas påverkan på miljön

- De rika har anmärkningsvärd påverkan på miljön:
 - Med den egna konsumtionen
 - investerar och agerar som del av den kontrollerande ekonomiska klassen
 - samt med sitt eget agerande
- Klimatpolitik är alltså även klasspolitik

Ks. Wiedmann et al. Scientists' warning on affluence, Nature Communications, 2020.

Figure 4: Per capita lifestyle consumption emissions in G20 countries for which data is available

Återuppbyggnad skapar enorma mängder nya jobb

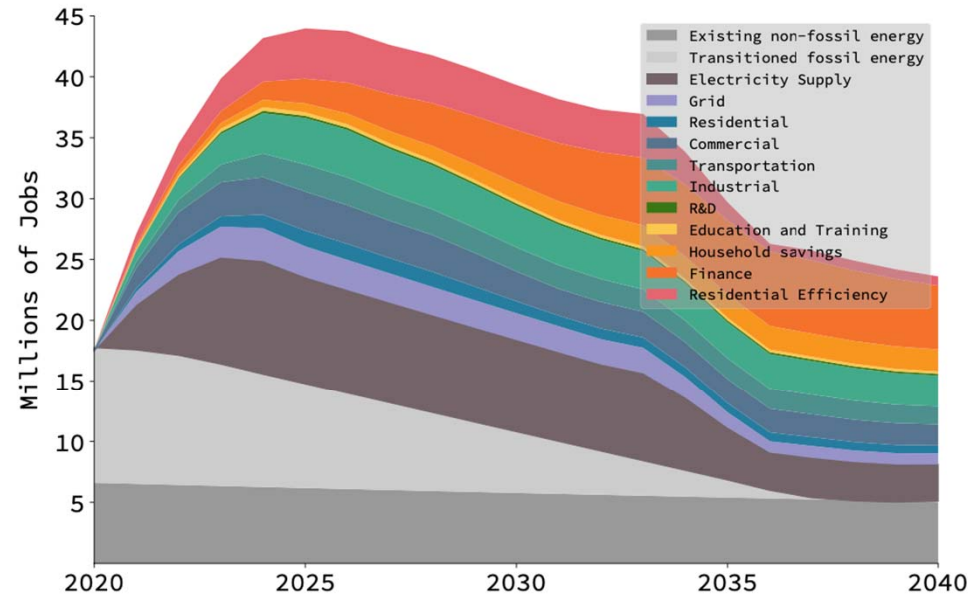

Figure 10.2: Total jobs in energy through 2040 with a winding down of fossil fuels and decarbonization effort commensurate with a 2° C/3.6° F target. The "efficiency" jobs (pink stripes) are optional, and not necessary for decarbonization and not included in our total job count.

Fackföreningsrörelsen och klimatförändringarna i världen

- Arbetet med att hindra klimatförändringar och andra miljöhot inverkar starkt på arbetslivet: fackföreningsrörelsen måste förutse dessa snabbt
- Miljö- och klimatfrågor är en möjlighet till förnyelse för fackföreningsrörelsen
- Fackföreningsrörelsen verkar där **miljöpåverkan** och **attitydförändringar** uppstår: på arbetsplatsen
- **Rättvis omställning** är ett traditionellt varumärke för fackföreningsrörelsen, och dess betydelse växer alltmer
- I en omställning kan fackföreningsrörelsen vara en välbehövligt pålitlig, förutsägbar och välplanerad hörnsten i arbetslivspolitik
- Fackföreningsrörelsen har tidigare varit en rörelse för allmänbildning: nu kan den vara den **ekosociala allmänbildningens rörelse**
- Ta initiativet i egna händer: För upp en bred yrkesomfattande omställningspolitik på agendan, som lägger kraft i att **planera och förverkliga en modig ekonomisk politik**

Ta kontakt

www.bios.fi

contact@bios.fi

[facebook.com/biosresearch](https://www.facebook.com/biosresearch)

twitter.com/biosresearch